

УДК 7.06:502/504

МИСТЕЦЬКЕ ОСЯГНЕННЯ ПРИРОДИ ТА ЕКОЛОГІЧНА ЕСТЕТИКА

Н.М. Філяніна, канд. філол. н., доцент, завідувач кафедри гуманітарних наук (Національний фармацевтичний університет, м. Харків)

В статті розглядається роль мистецького осягнення природи в пошуку шляхів розв'язання екологічних криз сучасності та гармонізації зв'язків між людиною та природою. Аналізуються особливості становлення екологічної естетики як дисципліни. Екологічна естетика звертається до природи як взірця, на який слід орієнтуватися в творчому процесі. Центральним поняттям екологічної естетики є поняття краси природи, або прекрасного в природі.

***Ключові поняття:** екологічна криза, естетика, екологічна естетика, естетична оцінка природи.*

Постановка проблеми. Історична та гуманістична місія митця – письменника, художника, музиканта, – полягає у тому, щоб у своєму творчому доробку порушувати фундаментальні проблеми людського існування. Ця теза точно й лаконічно сформульована Ліною Костенко: «Поет – це медіум історії» [6, с. 550]. Сьогодні митці покликані привертати увагу людей до суперечностей глобалізації, заздалегідь передбачаючи проблеми, діючи на випередження і надаючи змогу науковцям, політикам, експертам, громадським активістам розмірковувати над поставленими актуальними питаннями завчасно. Відповідно, письменники й митці не можуть залишити поза увагою й виклики екологічних криз в їхніх антропологічних вимірах. Аналізуючи феноменологію та герменевтику у структурі філософської та гуманітарної

освіти В.Кебуладзе вважає, що наскрізна ідея головного твору Ганса-Георга Гадамера «Істина і метод» полягає в тому, що істина може поставати перед нами не лише завдяки застосуванню наукового методу, а в інших духовних практиках: «Для самого Гадамера – це історичний досвід і мистецтво» [5, с. 52 – 53]. Тому сьогодні надзвичайно актуально постає питання про роль мистецтва в осягненні природи, мистецьку рефлексію над екологічними кризами та пошук шляхів гармонізації зв'язків між людиною та природою.

Формування цілей статті. Спираючись на наведені вище оцінки ролі мистецтва в осягненні дійсності, в статті буде здійснена спроба:

- розглянути ставлення представників гуманітарної сфери, у тому числі й митців, до сучасної екологічної кризи та окреслити особливості осягнення та осмислення ними екологічних викликів сьогодення;
- проаналізувати внесок митців у розуміння природи та зв'язків людини та природного світу, а також шляхів подолання екологічної кризи;
- визначити, якою мірою гуманітарне та мистецьке осягнення причин і наслідків екологічних криз, а також шляхів їх подолання може бути використане в розробці концепції екологічної освіти.

Пошук та аналіз відповідей на ці питання є важливим аспектом дослідження екологічної проблематики, оскільки сприйняття причин екологічних криз та визначення шляхів їх розв'язання завжди є плюралістичним. Це впливає, по-перше, з того, що самі екологічні кризи зумовлені цілим комплексом причин; по-друге, будь-які складні та багат шарові проблеми, до яких належать і екологічні проблеми сучасності, передбачають необхідність розгляду й апробації різноманітних шляхів їх розв'язання. Вони охоплюють наукові, технологічні, економічні рішення (підходи), а також погляд на довкілля з позицій морально-етичних та естетичних цінностей [12, с. 23].

Виклад основного матеріалу. Відповідно до теми дослідження, нас, насамперед, цікавитиме внесок митців у розуміння екологічної кризи як

чинника, що протистоїть культуротворенню й руйнує людину, та осмислення шляхів подолання екологічної кризи, як умови збереження людини та культури.

Відомо, що природа є одним із найбільших джерел мистецького натхнення. Тому, коли таке джерело згасає чи міліє, це не може не хвилювати митця, залишати його байдужим.

Так, вже наприкінці XIX – початку XX ст. в Європі чітко виокремилися групи людей, що підняли свій голос на захист природи, що стрімко руйнувалася під натиском індустріалізації та урбанізації, які були стурбовані виснаженням природних ресурсів, занепадом природно-культурної спадщини, що ставало причиною внутрішньої кризи людини, її дискомфорту, втрати сенсу буття. Серед них були письменники, вчені-натуралісти, громадські діячі, митці, котрі пропонували розглядати природу «як джерело гармонії та стабільності, здатне протистояти руйнівній силі індустріальної цивілізації, що стрімко змінювала світ». Ці голоси не лише сприяли формуванню ідеалізованих уявлень про природний порядок, якого слід дотримуватися в суспільному житті, а й закликали суспільство до активних дій на захист взірців незайманої дикої природи та природно-культурної спадщини [1, с. 15].

«Істотною властивістю мистецтва, – зазначає С. Грабовський, – є можливість позараціонального доповнення раціональних проєктів, раціональних орієнтацій світоглядного пошуку» [2, с.196]. Такі проєктивні детермінанти, як мрія, надія, віра в майбутнє, ідеал, чекання й прагнення, вважає дослідник, здатні концентрувати навколо себе духовно-чуттєві, ціннісно-художні прагнення людини до освоєння майбутнього, до перспектив людства та його долі. Їх С. Грабовський називає своєрідними художніми «згущеннями». «Як специфічний продукт духовно-практичного освоєння світу, – розвиває далі свою думку С. Грабовський, – мистецтво мобільно реагує на зміни у сфері людської життєдіяльності, зсуви в орієнтаціях і потребах, свідомості й умонастроях людей» [2, с. 196].

Вiдповiдно, до числа соцiокультурних ролей мистецтва входить осягнення духу часу, розпiзнання та виявлення типологiчного свiтовiдчуття епохи, завбачення соцiальних перспектив. Отже, робить висновок дослiдник, мистецтво – це «надзвичайно чутливий барометр для виявлення паросткiв нового у соцiальному життi, вiднайдення проблем, якi людству ще належить розв'язати» [2, с. 196].

Таким чином, актуалiзується необхіднiсть доповнення рацiонального пiзнання законiв функцiонування природи осягненням прихованих в нiй смислiв та їх витлумаченням (за Блюменбергом), що має сприяти глибшому розумiнню як внутрiшнього свiту людини, так i свiту, в якому вона живе. Одним iз способiв такого осягнення природи може бути «прочитання» природи подiбно до прочитання книги.

«Приборкання пристрастей, якi ототожнювалися з природною стихiєю, – пише О. Павлова, – було завданням всiєї логоцентричної фiлософiї. Неможливість повного контролю над почуттями у рацiональнiй спосiб викликало вiдчай у просвiтників. Але у своєму рацiоналiстичному прагненнi гранично абсолютизувати розум вони не усвiдомлювати, що мистецтво стало не лише технiкою вироблення, культивування почуттiв, а й контролю над ними. Контролю не стiльки у розумiннi «очищення почуттiв» (Аристотель) i надання їм морального, дидактичного змiсту (на що сподiвалися представники класицизму), а й тому, що до спустошення почуттiв веде абсолютизацiя естетичного, як це доводить естетизм («Сад i романтики»))» [7, 129]. Внаслiдок цього людина залишається беззахисною перед «прiрвою своїх почуттi» i не може рацiонально визначити їх правильнiсть. Тому цю функцiю на себе перебирає мистецтво: «Мистецтво не лише утворює унiверсальнi моделi досвiду переживання свiту, а й залишається єдиним способом такого досвiду у цивiлiзацiйному процесi» [7, 129].

Сьогодні людство стоїть перед низкою викликів, які, з одного боку, формують нові запити до мистецтва, створюють новий суспільний дискурс

та нові проєкції їх мистецького осмислення, з іншого, – змінюють саме мистецтво, генеруючи як нові напрями, стилі, форми мистецтва, так і філософські рефлексії над ними.

Виникнення нових напрямів, форм і стилів мистецтва пов'язано з двома фундаментальними чинниками сучасності:

- стрімким розвитком науки, техніки і технологій, що проникають в усі сфери буття, видозмінюючи природу, навколишній світ і життєдіяльність людини, включно з мистецтвом;

- деградацією навколишнього природного середовища та руйнуванням ландшафтів, втратою видів рослин і тварин, бурхливим розвитком урбанізаційних процесів, витісненням природного штучним. Все це має наслідком порушення рівноваги не лише в природі, а й в самопочутті людини, порушенням її емоційної та психологічної рівноваги.

Мистецтво також чутливо реагує на стани людини в «збідненому» штучному середовищі, намагаючись, з одного боку, відновити втрачену рівновагу, привертаючи мистецькими засобами увагу людини та суспільства до екокризових ситуацій і апелюючи при цьому до чуттєво-емоційної сфери людини; з іншого, – виконати компенсаторну функцію, намагаючись мистецькими засобами компенсувати втрачені ланки між людиною та природою.

Філософські рефлексії над цими тенденціями, що стосуються зміни ролі і функцій мистецтва, виявляють себе в переосмисленні й переоцінці мистецького осягнення світу, генези мистецтва та його функцій.

Для ілюстрації сказаного вище ми звернемося до **біомистецтва та екологічної (інвайронментальної) естетики**.

Біомистецтво, що почало формуватися й розвиватися з кінця 1980-х років, репрезентує напрям мистецьких практик маніпулювання живими організмами й самим життям з використанням науково-технічного інструментарію сучасної біології. Розвиток його тісно пов'язаний з розвитком біотехнологій, які не лише розширюють діапазон людської

перетворювальної діяльності і надають нові діапазони управління біологічними процесами, а й спонукають філософську думку «критично переосмислити бачення життя та припустимі межі маніпулювання ним з позицій, які людина визначає собі в цьому світі» [4, с. 246].

Досліджуючи біомистецтво, український філософ Ю.А.Іщенко вважає, що, митець, звертаючись до біотехнологій, покладає на себе місію допомогти дослідити ймовірні моделі майбутнього завдяки використанню нових зображувальних засобів. Сучасне біомистецтво безпосередньо маніпулює живими організмами, не задовольняючись традиційними «коментаторськими» практиками візуального мистецтва (живопис, фотографія, екранно-цифрове мистецтво). В основі біомистецтва лежить бажання дослідним шляхом осмислити феноменологічні аспекти маніпулювання життям. Якщо художник і насправді є провидцем, то деякі з цих художників, припускає Ю.А.Іщенко, «готують суспільство до майбутніх змін в галузі біотехнологій», або до викорінення «відизму» [4, с. 247], тобто неспроможності передбачити всі наслідки науково-розвитку прогресу і розвитку біотехнологій зокрема. Він також констатує, що біологічні/еволюційні закони стають сьогодні об'єктом вивчення не лише науковців, а й митців, котрі розглядають досягнення сучасних біотехнологій як «свіжу палітру для артистичного самовираження» [4, с. 247].

Біомистецтво надає можливість продемонструвати і, відповідно, відчувати, осмислити та пережити наслідки творіння людських рук та, водночас, зрозуміти їх як «відлуння людської уяви, викликане споконвічними роздумами про життя й царину живих організмів» [4, с. 247].

Широкий суспільний резонанс викликав біомистецький проект Едуардо Каца (Eduardo Kac) під назвою «GFP Bunny» – зелений флюорисцентний кролик Альба, виведений із застосуванням трансгенного методу, а саме шляхом включення гену медузи, який контролює синтез зеленого флюорисцентного протеїна, в ДНК кролика [9]. Хутро кролика світилося зеленим кольором при ультрафіолетовому освітленні.

Біомистецький задум полягав у тому, щоб втілити в життя чисельні уявлення людей про різноманітних химерних істот, яких немає в природі. Крім того, у відповідь на суспільний та медійний резонанс Едуардо Кац створив цілу серію малюнків, фотографій, скульптурних і цифровихображень «GFP Bunny». Але сам автор цього проекту наголошував на необхідності бути уважними під час творення нових життєвих форм, поважати та любити нові творіння. Хоча етичні питання постійно супроводжують працю митця, в біомистецтві вони постають з особливою актуальністю. Це також підсилює інтерактивний характер біомистецтва.

Сам Едуардо Кац навіть говорить про зародження трансгенного мистецтва як нового виду мистецтва, що використовує методи генної інженерії для переміщення синтетичних генів, або генів одного виду в генетичний апарат «для створення унікальних живих істот». Суть цих нових «витворів мистецтва» визначається не лише появою нових форм рослин і тварин, а, насамперед, зв'язками, які виникають між митцем, його творінням та публікою, аудиторією. Понад те, біомистецтво, на думку Е. Каца, може прислужитися збільшенню глобального біорізноманіття [13].

На відміну від біомистецтва, екологічна (інвайронментальна) естетика звертається до природи як до взірця, на який слід орієнтуватися в творчому процесі.

Важко заперечувати те, що природа в усьому своєму розмаїті: природні ландшафти, гори, ліси, річки, озера, рослини й тварини, – має значний естетичний вплив на людину. На тлі екологічної та гуманітарної криз, взаємопов'язаність і взаємообумовленість яких є вже цілком очевидними, дослідники все частіше звертаються до теми розширення методологічного інструментарію науково-природничого пізнання та застосування методів гуманітарних наук. В якості прикладу можна навести *екологічну*, або *інвайронментальну естетику* (environmental aesthetic) [11]. Російська дослідниця А.Ю. Гусєва вважає, що екологічна естетика є

органічною та невід'ємною частиною сучасного «гуманітарно-екологічного дискурсу» [3].

Як будь-яка нова царина досліджень, екологічна естетика переживає етап становлення свого понятійно-категоріального апарату та визначення предмету, методу та завдань дослідження. Насамперед, впадає в око відсутність єдиного узгодженого терміну, що описує цю сферу досліджень у вітчизняній науці, де поряд з терміном «екологічна естетика» широко використовуються й такі поняття як «естетика природи», «естетика навколишнього середовища», «естетична екологія». При цьому не роз'яснюється специфіка, формування їхнього змісту, спектр описуваних ними питань та специфіка їхнього функціонування [8].

Зокрема, екологічну естетику визначають як естетику реального світу, що охоплює природне довкілля, культурне довкілля та сконструйоване довкілля, тобто довкілля, що сформувалося під впливом людської діяльності. В англійських джерелах зазвичай послуговуються терміном *environmental aesthetics*. Англійський термін *environmental* українською перекладають і як «*екологічний*», і як «*інвайронментальний*». Частина науковців використовують ці поняття як синонімічні, але зазвичай перевагу надають терміну «*екологічний*».

Ряд авторів розрізняють ці поняття, пов'язуючи поняття «екологічний» з природою, природним довкіллям, а «інвайронментальний» – з довкіллям, що зазнало трансформацій внаслідок людської діяльності. Так, упродовж ХХ ст. термін «довкілля» набув широкого вжитку не лише в науково-природничому, а й у суспільно-науковому, загальнокультурному, суспільно-політичному лексиконі, де поняття «середовище», «довкілля» (*environment*) набуває різноманітних значень. В умовах загострення екологічних криз поняття «довкілля» не стільки ототожнюється з природою, скільки вміщує її лише як певний компонент, а то й протиставляється їй. Довкілля також розуміють як перетворену природу, а за умов стрімкого погіршення стану природних екосистем, поняття

«довкілля» стає синонімом зруйнованої, спотвореної природи [1, с. 60]. Ті, хто ототожнюють довкілля з природою наполягають на необхідності її збереження в «чистому», еталонному вигляді, звівши до мінімуму людське втручання в таке довкілля.

Протилежна позиція полягає в тому, що соціальні відносини та людська діяльність перетворюють природу на довкілля (урбанізоване, техногенне, соціокультурне, рекреаційне тощо). Відповідно, довкілля охоплює як власне компоненти природи і природних екосистем, так і людину та артефакти людської діяльності. Прибічники такого підходу наголошують на необхідності удосконалення «способів продукування довкілля, управління ним та усунення негативних наслідків людської діяльності» (забруднення ґрунтів, води, повітря, зведення лісів тощо), покладаючись значною мірою на можливість науково-технічного прогресу, удосконалення суспільних інститутів, інформування, освіти й просвітництва тощо [1, с. 61].

Під час аналізу понять «довкілля» та «природа», Д.Джеймсон (Dale Jamieson) зазначає, що, зважаючи на надзвичайно широкий зміст поняття «довкілля», сучасні інвайронменталісти турбуються насамперед про захист природи. Він також звертає увагу на те, то дуже часто ці поняття вживають як синоніми, хоча, насправді, витоки та історія кожного з них суттєво відрізняються [12, с. 1].

Визнання відмінностей між природою та довкіллям буде покладено нами за основу для використання термінів «екологічна естетика» та «інвайронментальна естетика» і відповідного їх розрізнення. В тих випадках, коли йтиметься про естетичне оцінювання власне природи, ми послуговуватимемося терміном «*екологічна естетика*», а коли розглядатимуться питання, пов'язані з естетикою довкілля, що зазнало антропогенних впливів, ми використовуватимемо термін «*інвайронментальна естетика*». Але під час розгляду загальних підвалин цього

напрямую досліджень ми позначатимемо його як *екологічна (інвайронментальна) естетика*.

Екологічна (інвайронментальна) естетика певною мірою протистоїть уявному світу мистецтва, хоча кордони між ними є достатньо умовними. Предметом дослідження інвайронментальної естетики є краса довкілля [14, с. 17]. Ю. Сепанмаа розглядає інвайронментальну естетику як частину інвайронментальної, або екологічної, філософії, що є розділом філософії, який рефлексує як над природничо-науковими дослідженнями довкілля, так і над соціальними й культурними аспектами взаємодії людини та навколишнього середовища [14, с. 27]. З цього випливає, що досягнути красу навколишнього світу, з одного боку, та виробити естетичні стандарти організації довкілля людини відповідно до законів краси без розуміння краси й гармонії його природної складової неможливо.

Е. Брейді (E.Brady) визначає екологічну (інвайронментальну) естетику як субдисципліну, що належить як до царини естетики, так і до екофілософії [10]. Вона зазначає, що хоча перші значні філософські дискусії щодо природної естетики розгорнулися в XVIII ст., естетичне оцінювання природи та ландшафтів (краєвидів) відіграло визначну роль упродовж усієї історії людства.

Центральною категорією естетики, як відомо, є категорія прекрасного, яку розуміють як об'єктивне співвідношення між естетичним об'єктом та суб'єктом, що його сприймає. При цьому велику роль тут відіграє безпосередньо естетичний досвід людини. Тому постає питання про необхідність визначення поняття естетики природи [3, с. 209]. А.Ю. Гусєва виходить з визначення естетики не просто як «філософії мистецтва», а, насамперед, як філософської дисципліни про «чуттєво сприйняту форму вираження», тобто предметом естетичного дослідження є не лише мистецтво, а й вся сфера ціннісного освоєння світу людиною, орієнтованого на його оцінку через категорію прекрасного. Такий підхід дозволяє розглядати всі різноманітні й виразні форми навколишнього середовища як естетично

значущі об'єкти. Дослідниця також зазначає, що масова свідомість сприймає під естетикою природи певні прекрасні природні форми, які не мають авторства (на відміну від творів мистецтва), і тому мають цінуватися самі по собі, або як прояв «божественної краси» [3, с. 210].

Становлення екологічної естетики як дисципліни (або субдисципліни) припадає на 1960-і роки. Хоча дискусії стосовно естетики природи розпочалися значно раніше, саме в XXI ст. завдяки розвитку екологічних рухів створилися відповідні контекст і умови, завдяки яким була визнана необхідність філософського осмислення зв'язків між естетичними цінностями природи та їхнім значенням в осмисленні екологічних проблем. Екологічна естетика з позицій філософії досліджує, яким чином питання естетики пов'язані з довкіллям, природними об'єктами, явищами та процесами (на відміну від витворів мистецтва). Хоча екологічна естетика в якості свого головного предмету розглядає природне довкілля, її поле постійно розширюється за рахунок включення в нього модифікованого довкілля, тобто такого, що зазнало впливів людини. Тому предметом екологічної естетики також є сади, середовища повсякденного людського існування, об'єкти будівництва тощо. Проблематика екологічної естетики поділяється на три основні напрями [10]:

- естетична оцінка природи;
- теоретичні та практичні дискусії стосовно ландшафтного дизайну та естетичних оцінок краєвидів, включно з романтичною літературою та поезією;
- нариси про охорону природи та описи природи (nature writing).

Екологічна (інвайронментальна) естетика прагне визначити критерії «природності» довкілля порівняно з цілеспрямованою людською діяльністю. В своїй творчості людина спирається на уявлення про гармонію, стиль та форму, та використовує ці категорії для визначення успішності або неуспішності того чи іншого мистецького твору, надаючи

йому певну естетичну оцінку. Це кардинально відрізняє творчість людини від процесів, що мають місце в природному довкіллі.

Чимало прикладів реалізації потенціалу прикладної екологічної (інвайронментальної) естетики можна навести з досвіду формування міського середовища, розвитку туристичної галузі, організації та управління національними природними парками та іншими заповідними територіями.

Екологічна (інвайронментальна) естетика також має і значний освітньо-виховний потенціал як чинник формування світогляду, системи цінностей та стереотипів поведінки людей різних вікових груп і соціальних прошарків.

Висновки. Для пошуку шляхів подолання екологічної кризи сучасності дослідники все частіше звертаються до мистецького осягнення природи та мистецької рефлексії над екологічними кризами.

Екологічні виклики сьогодення, з одного боку, формують нові запити до мистецтва, створюють новий суспільний дискурс та нові проєкції їх мистецького осмислення, з іншого, – змінюють саме мистецтво, генеруючи як нові напрями, стилі, форми мистецтва, так і філософські рефлексії над ними. Ці питання входять до сфери компетенції нової дисципліни – екологічної (інвайронментальної) естетики.

Екологічна естетика переживає етап становлення свого понятійно-категоріального апарату та визначення предмету, методу та завдань дослідження. Екологічна (інвайронментальна) естетика звертається до природи як до взірця, на який слід орієнтуватися в творчому процесі. Центральним поняттям екологічної естетики є поняття краси в природі, або прекрасного в природі.

Також варто зазначити, що екологічна (інвайронментальна) естетика – це достатньо новий і мало розроблений напрям філософських досліджень на вітчизняних теренах. Втім, доволі широке коло питань естетичного оцінювання природи і довкілля загалом, активно досліджувалося в

українській філософії як в контексті філософії культури, так й в контексті світоглядної проблематики та духовності.

Література

1. Гардашук Т.В. Концептуальні параметри екологізму / Т.В.Гардашук. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2005. – 200 с.
2. Грабовський С.І. Загальнокультурний контекст гуманістичної трансформації вимірів наукового дослідження // Етика науки: виклики сучасності: Монографія / М.М.Кисельов, Т.В.Гардашук, С.І.Грабовський та ін. – С.181 – 246.
3. Гусева А.Ю. Экологическая эстетика как превращенная форма эстетики природы / А.Ю.Гусева // Terra Humana. – 2012. – № 3. – С.209 – 213.
4. Іщенко Ю.А. Біогносис: подвійний топос життя / Ю.А.Іщенко. – Київ: ЦГО НАН України, Житомир: В-во «Волинь», 2010. – 300 с.
5. Кебуладзе В. Феноменологія і герменевтика у структурі філософської і гуманітарної освіти / В.Кебуладзе // Філософська думка: Український науково-теоретичний часопис. – 2013. – №5. – С.52 – 53.
6. Костенко Л.В. Вибране / Л.В.Костенко. – К.: Дніпро, 1989. – 559 с.
7. Павлова О. Актуальність естетичного / О.Павлова // Філософська думка: Український науково-теоретичний часопис. – 2013. – № 5. – С. 124 – 133.
8. Яковенко М.Л. Екологічна естетика як актуальний напрям сучасної культури [Електронний ресурс] / М.Л.Яковенко – Режим доступу до ресурсу:
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/phd/2008_9/jakovenko.pdf
9. BioArt: Is It Art? Is It Science? Is It the Future? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://mashable.com/2013/10/29/cutpastegrow-bioart/>
10. Brady Emily. “Environmental Aesthetics.” Encyclopedia of Environmental Ethics and Philosophy. Ed. J. Callicott and Robert Frodeman. Vol. 1. Detroit: Macmillan Reference USA, 2009. – P.313-321. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://plato.stanford.edu/entries/environmental-aesthetics/http://iseethics.files.wordpress.com/2013/01/brady-emily-environmental-aesthetics.pdf>
11. Environmental Aesthetics // Stanford Encyclopedia of Philosophy [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
<http://plato.stanford.edu/entries/environmental-aesthetics/>
12. Jamieson D. Ethics and the Environment: An Introduction / D. Jamieson. – Cambridge: Cambridge Univ.Press., 2008. – 221 с.

13. Кас Е. Transgenic art [Електронний ресурс] / Е.Кас – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ekac.org/transgenic.html>

14. Sepänmaa Y. The Beauty of Environment: A General Model for Environmental Aesthetic / 2nd edition / Y Sepänmaa. – Denton, Texas: Environmental Ethics Books, 1993. – 191 p.

ПОСТИЖЕНИЕ ПРИРОДЫ СРЕДСТВАМИ ИСКУССТВА И ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ЭСТЕТИКА

Н.Н. Филянiна

В статье рассматриваются вопросы постижения сущности природы представителями искусства с целью гармонизации отношений «человек-природа» и нахождения путей разрешения экологического кризиса современности. Анализируются особенности современного биоискусства и становления экологической эстетики как дисциплины.

Экологическая эстетика обращается к природе как образцу, на который следует ориентироваться в творческом процессе. Экологическая (инвайронментальная) эстетика как фактор формирования мировоззрения, системы ценностей и стереотипов поведения людей разных возрастных групп и социальных слоев, несет в себе значительный образовательно-воспитательный потенциал. Центральным понятием экологической эстетики является понятие красоты природы, или прекрасного в природе.

Ключевые слова: экологический кризис, эстетика, экологическая эстетика, эстетическая оценка природы.

ARTISTIC COMPREHENSION OF NATURE AND ENVIRONMENTAL AESTHETICS

N.M. Filyanina

The article deals with understanding the essence of the nature of representatives of the arts with the aim of harmonizing relations "man-nature" and finding ways to resolve the ecological crisis of our time. Considered ekofactors that led to rethinking and re-evaluation of artistic comprehension of the world, the genesis of art and its functions.

Analyzes the characteristics of modern bio-art and the formation of environmental aesthetics as a discipline. The issues of formation of conceptual and categorical apparatus environmental aesthetics, definition of its subject, method and research tasks.

Environmental aesthetics refers to nature as the model to which you want to navigate in the creative process. The central concept is the concept of ecological aesthetic beauty of nature, or of beauty in nature. Environmental aesthetics as a factor of ideology, values and behaviors of people of different age groups and social strata, carries a significant education and educational potential, while remaining relatively new and little developed area of domestic philosophical studies.

Key words: environmental crisis, aesthetics, environmental aesthetics, artistic comprehension of nature.